

Valikaine „Usundiõpetus“

Valikaine „Usundiõpetus“	1
Usundiõpetus põhikoolis	2
I kooliaste	2
II kooliaste	3
III kooliaste	4
Usundiõpetus gümnaasiumis	6
I kursus „Inimene ja religioon“	6
II kursus „Eesti usuline maastik“	8

Usundiõpetus põhikoolis

Põhikooli usundiõpetusega taotletakse, et õpilane:

- 1) suhtub lugupidavalt erinevatesse maailmavaatelistesse tõekspidamistesse, mis ei ole inimsusevastased; tunneb ära eelarvamusliku ja sildistava suhtumise;
- 2) toob näiteid usuvabaduse põhimõtete toimimise, piiride ja nende rikkumise kohta ühiskonnas;
- 3) teab suuremate religioonide geograafilist levikut ning selle peamisi ajaloolisi põhjusi maailmas ja Eestis; kirjeldab suuremate maailmareligioonide põhijooni, sealhulgas:
 - a) selgitab ajaloo ja nüüdisajast näiteid tuues, kuidas ilmneb religioon inimeste ja ühiskonna elus;
 - b) nimetab olulisemaid lugusid ja tähtsamaid tegelasi käsitletud religioonidest ning nende alustekstidest;
 - c) kirjeldab ning analüüsib kultuuri ja religiooni seoseid;
 - d) võrdleb käsitletud religioossete ja mittereligioossete maailmavaadete põhilisi eetiliste valikute printsiipide eripärasid;
- 4) on teadlik oma väärtustest ning analüüsib väärtuste rolli enda ja teiste inimeste toimimises; sõnastab oma maailmavaate mõningaid jooni; analüüsib enda maailmavaatelisti tõekspidamisi käsitletud religioonide valguses, tuues esile sarnasusi ja erinevusi;
- 5) põhjendab väärtuste ja moraalinormide järgimise olulisust ühiskonnas ning toob selle kohta näiteid;
- 6) arutleb näiteid tuues erinevate maailmavaadete mõju üle inimese ja ühiskonna elus, nii positiivsetes kui ka probleemsetes ilmingutes.

I kooliaste

Pühad ja traditsioonid

Teema läbimisel õpilane:

- nimetab tähtsamaid rahvakalendri pühi ja selgitab nende usundilist tähendust;
- kirjeldab nende pühade levinumaid tähistamise traditsioone;
- teab oma pere traditsioone ja oskab neid teistele tutvustada.

Õppesisu

Peretraditsioonid, pühade tähistamine pereringis. Hingedeaeg. Jõulud. Ülestõusmispühad. Nelipühad. Jaanipäev.

Valitud lugusid erinevatest religioossetest traditsioonidest

Teema läbimisel õpilane:

- toob näiteid religiooniga seotud esemete, tekstide, toimingute, sündmuste ja paikade kohta;
- toob näiteid erinevatest religioossetest traditsioonidest pärit lugude kohta;
- sõnastab õpitud lugude moraalse sõnumi;
- kirjeldab näiteid tuues, kuidas erinevad inimeste uskumused, arvamused ja soovid.

Õppesisu

Suuline ja kirjalik pärimus. Näiteid erinevate loomismüütide kohta. Hinduism. Pimedad kobavad elevanti (mõistame asju erinevalt). Judaism. Joosepi kood (kadedus, töökus,

andustus). Budism. Siddharta Gautama kohtab vana meest, surnut ja erakut (kannatused ja abi, rikkus ja vaesus). Kristlus. Tähenamissõna halastajast samaarlasest (ligimesearmastus, kuldne reegel). Islam. Muhamed ning tõe rääkimine (tõde ja vale, sõnapidamine).

Väärtuskasvatus

Teema läbimisel õpilane:

- kirjeldab näiteid tuues, kuidas erinevad inimeste uskumused, arvamused ja soovid;
- selgitab oma sõnadega, mis on ausus, õiglus, kohusetunne, vastutustunne, sõnapidamine, usaldus, tänulikkus, andekspalumine ja andeksandmine, tuues näiteid oma elust või käsitletud lugudest;
- tunneb nn kuldset reeglit ja selgitab selle järgimise olulisust, märkab kaaslast vajadusi, püüab käituda kaaslast arvestavalt ning oskab anda hinnangut oma tegevusele;
- toob näiteid, mille poolest on tema eriline; tunneb ära oma peamised tunded ja väljendab neid nii sõnaliselt kui ka loomingu kaudu;
- mõistab, et on tähtis oma eksimust tunnistada; oskab paluda vabandust; mõistab, et andestada on oluline.

Õppesisu

Maailm meie ümber. Elu pühadus ja loodushoid, esivanemate loodustunnetus. Iga inimese ainulaadsus. Julgus jääda iseendaks. Eneseväarikus. Erinevad inimesed minu ümber. Üksteisemõistmine ja lugupidamine. Ligimesearmastus. Andekspalumine ja andeksandmine. Reeglite ja seaduste mõte ning tähtsus. Südametunnistus. Usu mõju inimese elule. Kohusetunne. Vastutustunne. Lubadused ja nende täitmine. Sõnapidamine. Tõde ja vale. Rikkus ja vaesus. Tänulikkus ja virisemine. Rõõm ja mure. Usaldus ja lootus. Hirm ja turvalisus.

II kooliaste

Eetika alused (religioonides ja enda elus)

Teema läbimisel õpilane:

- toob näiteid väärtuste ja moraalinormide rolli kohta üksikinimese elus ning ühiskonnas;
- selgitab näiteid tuues, kuidas mõjutab religioon või sekulaarne maailmavaade inimeste väärtusi, valikuid ja otsuseid;
- tunneb nn kuldset reeglit ja suuremates maailmareligioonides sõnastatud olulisemaid eetilisi printsiipe (austa elu, teist inimest ja omandit, ära tunnista valet); toob näiteid nende toimimise kohta;
- nimetab käsitletud voorusi (õiglus, vaprus, enesedistsipliin (mõõdukus), (elu)tarkus ning usk, lootus ja armastus) ning oskab neid lahti mõtestada, tuues näiteid vooruste avaldumise kohta inimeste käitumises;
- suhtub lugupidavalt erinevatesse maailmavaatelistesse tõekspidamistesse ning tunneb igapäevaelus ära mõningaid maailmavaatelistel erinevustel põhinevaid diskrimineerimise juhtumeid.

Õppesisu

Inimese elu mõte. Saatus, vabadus ja vastutus. Erinevad reeglid ning seadused. Kirjutatud ja kirjutamata seadused. Erinevad vastused küsimusele, mis on õnn, mis on õige ja hea. Kuldne

reegel. Põhilisi eetiliste valikute printsiipe maailmareligioonides: austa elu, teist inimest ja omandit, ära tunnista valet. Kardinaalvoorused: õiglus, vaprus, enesedistsipliin (mõõdukus), (elu)tarkus, usk, lootus, armastus. Inimõigused.

Väärtused, mina ja teised inimesed (religioonides ja enda elus)

Teema läbimisel õpilane:

- nimetab enda jaoks olulisi väärtusi ja kirjeldab õpitu valguses, kuidas need tema toimimist kujundavad ning valikuid mõjutavad;
- suhtub lugupidavalt erinevatesse maailmavaatelistesse tõekspidamistesse;
- pakub konstruktiivseid toimimisvõimalusi, et lahendada lihtsamaid väärtuskonflikte.

Õppesisu

Autoriteetid ja väärtuste hierarhia. Eeskujud, iidolid, Jumal. Inimeste tõekspidamiste sarnasused ja erinevused, vääriskus. Iseendaks jäämise raskused. Üksi ja koos. Sallivus ja lugupidamine – suhtumine teistsuguste vaadetega inimestesse ning teistesse usunditesse. Eelarvamused ja diskrimineerimine.

Eetika keskseid küsimusi (religioonides ja enda elus)

Teema läbimisel õpilane:

- toob näiteid väärtuste ja moraalinormide rolli kohta üksikinimese elus ning ühiskonnas;
- selgitab näiteid tuues, kuidas mõjutab religioon või sekulaarne maailmavaade inimeste väärtusi, valikuid ja otsuseid;
- nimetab enda jaoks olulisi väärtusi ning kirjeldab õpitu valguses, kuidas need tema toimimist kujundavad ja valikuid mõjutavad;
- suhtub lugupidavalt erinevatesse maailmavaatelistesse tõekspidamistesse;
- mõistab andestuse olulisust ning oskab andeks paluda.

Õppesisu

Suhtumine loodusesse. Religioon ja teadus. Armastus ja sõprus, ustavus. Andekspalumine ja andestamine, leppimine. Õigus ja õiglus. Tähelepanelikkus ja hoolivus nõrgemate suhtes. Solidaarsus. Rikkus ja vaesus. Kadedus ja heategevus. Sõna jõud: töötused, sõnapidamine, hinnangute andmine, ausus, silmakirjalikkus.

III kooliaste

Sissejuhatavad probleemid

Teema läbimisel õpilane:

- oskab religioone klassifitseerida ja nimetada maailma erinevates osades enam levinud religioone;
- nimetab suuremaid Eestis levinud religioone, eristab suuremaid konfessioone ning usulisi rühmitusi;
- oskab analüüsida religioossete konfliktide põhjusi;
- tunneb ära eelarvamusliku ja sildistava suhtumise;
- pakub võimalusi erinevate religioossete vaadetega inimeste dialoogiks ning koostööks.

Õppesisu

Millesse inimesed usuvad ning kuidas avaldub usk inimeste elus? Mis on religioon? Usundite ja maailmavaadete mitmekesisus. Ülevaade religioonide levikust maailmas (levikugeograafia ja statistika). Miks on vaja usundeid tunda? Maailma seletamise erinevad võimalused. Religioon ja teadus. Usk ja ebaus. Religioonide suhted.

Tutvumine erinevate religioonidega

Teema läbimisel õpilane:

- selgitab käsitletud religioonide õpetuse ja eetika põhiseisukohti ning tunneb nende religioonide teket, olulisemaid suurkujusid, usulisi rituaale ja kultuuriväljundeid;
- toob esile erinevate religioonide sarnasusi ja erinevusi, analüüsib näiteid tuues erinevate maailmavaadete mõju inimese ja ühiskonna elus nii positiivsetes kui ka probleemsetes ilmingutes;
- sõnastab oma maailmavaate mõningaid jooni; analüüsib enda maailmavaatelisi tõekspidamisi käsitletud maailmavaadete valguses.

Õppesisu

Sümbolid. Rajajad (ning mõned kesksed tegelased). Pühad tekstid ja raamatud. Maailma alguse lood. Inimese suhe loodusega. Inimesekäsitus. Olulisemad pühad ja rituaalid. Pühad paigad. Eetika.

Usundiõpetus gümnaasiumis

Gümnaasiumi usundiõpetusega taotletakse, et õpilane:

- 1) oskab suhelda lugupidavalt erinevate maailmavaadete esindajatega ning arutleda maailmavaateliste küsimuste üle; tunneb enda ja teiste käitumises ära eelarvamusliku suhtumise ning oskab sellele vastu seista nii enda kui ka kaaslaste õiguste rikkumisel;
- 2) toob näiteid usuvabaduse põhimõtete toimimise, piiride ja nende rikkumise kohta ühiskonnas ning religiooni ja poliitika seoste kohta;
- 3) iseloomustab ajaloolisi tegureid religioonide levikul Eestis; tunneb Eestis levinud usulisi liikumisi, nimetab nende õpetuse seisukohti ja igapäevast avaldumist;
- 4) arutleb erinevate maailmavaadete mõju üle inimese ja ühiskonna tasandil nii positiivsetes kui ka probleemsetes ilmingutes; tunneb religiooni uurimise lihtsamaid teaduslikke meetodeid;
- 5) on teadlik oma peamistest väärtushoiakutest ning analüüsib väärtuste rolli enda ja teiste inimeste toimimises; sõnastab oma maailmavaate põhilisi jooni; analüüsib enda maailmavaatelisti tõekspidamisi käsitletud religioonide valguses.

I kursus „Inimene ja religioon”

Gümnaasiumi lõpetaja:

- oskab näha religiooni rolli inimese ja ühiskonna elus:
 - mõistab, et religioon on mitmetahuline nähtus; analüüsib näiteid tuues erinevate maailmavaadete mõju inimese ja ühiskonna elule nii positiivsetes kui ka probleemsetes ilmingutes; oskab nimetada religiooni individuaalse ja sotsiaalse mõõtme olulisemaid aspekte;
 - toob esile religioosse keele eripära, võrdleb religioosse ja teadusliku mõtlemise erinevusi ning sarnasusi; tunneb ära varjatud religioossust;
 - analüüsib meedia mõju inimeste arusaamade kujundamisele religioonist;
 - arutleb teaduse ja religiooni mõju üle eetiliste valikute tegemisel;
- analüüsib jõukohaseid religioosseid tekste;
- mõistab, et religioossusel on erinev tähendus, religioossus väljendub erineval viisil erinevate inimeste jaoks ja erinevatel eluetappidel ning on seotud ajalooliste teguritega;
- analüüsib religioossete konfliktide põhjusi; tunneb ära eelarvamusliku ja sildistava suhtumise; pakub võimalusi erinevate religioossete vaadetega inimeste dialoogiks ja koostööks;
- oskab näha religiooni, väärtuste ning moraalsete tõekspidamiste seoseid üksikisiku ja ühiskonna elus; suudab argumenteerides kaasa rääkida tänapäeva eetilistes küsimustes;
- arutleb religioossete ja maailmavaateliste probleemide üle;
- arutleb enda maailmavaate mõju üle käsitletud eksistentsiaalsetele küsimustele vastuseid otsides ning oma eetilisi otsuseid tehes;
- tunneb lihtsamaid religiooni teadusliku uurimise viise ja meetodeid ning oskab mõnda neist rakendada.

Religiooni põhimõisted

Kursuse lõpetamisel õpilane:

- nimetab religiooni dimensioone ja võrdleb usuteaduse distsipliinide arusaamu religioonist;

- nimetab suuremaid religioone maailmas ning võrdleb erinevate statistiliste numbrite saamise põhjusi;
- tunneb religioonide klassifitseerimise viise ning analüüsib klassifitseerimisega kaasnevaid väärtushinnanguid.

Õppesisu

Religiooni mõiste. Religiooni uurimise võimalusi. Maailma usuline kaart.

Religioonifilosoofia

Kursuse lõpetamisel õpilane:

- toob esile religioosse keele eripära, võrdleb religioosse ja teadusliku mõtlemise erinevusi ning sarnasusi;
- eristab maailmavaadet maailmapildist ning võrdleb religiooset ja mittereligiooset maailmapilti;
- arutleb teaduse ja religiooni mõju üle eetiliste valikute tegemisel;
- oskab näha religiooni, väärtuste ning moraalsete tõekspidamiste omavahelisi seoseid üksikisiku ja ühiskonna elus; suudab argumenteerides kaasa rääkida tänapäeva eetilistes küsimustes ning põhjendada mõnda oma eetilist seisukohta.

Õppesisu

Arvamuste paljus ja tõde. Religioosne keel. Maailmapilt ja maailmavaade. Maailmapildi muutumine ajas. Religioosne ja mittereligioosne maailmapilt. Eetika ja religiooni kokkupuutepunkte (nt inimene ja loodus. Tehnoloogia piirid. Eutanaasia. Abort. Homoseksuaalsus). Teaduse ja religiooni suhted (nt loomine ja evolutsioon).

Võrdlev usundilugu

Kursuse lõpetamisel õpilane:

- analüüsib jõukohaseid religioosseid tekste;
- võrdleb erinevaid arusaamu pühast (jumalast) ja inimesest ning toob esile nende omavahelise seotuse;
- tunneb erinevate religioonide olulisemaid vastuseid inimese elu eesmärgile ja kurjuse problemaatikale;
- tunneb võrdleva usundiloo lihtsamaid uurimismeetodeid ning oskab mõnda neist rakendada;
- arutleb enda maailmavaate mõju üle käsitletud eksistentsiaalsetele küsimustele vastuseid otsides.

Õppesisu

Püha mõiste. Erinevad jumalakäsitlused. Sakraalne aeg ja ruum. Loomulik ja üleloomulik. Ettemääratus ja juhus. Erinevad inimesekäsitlused. Inimese elu eesmärk. Kurjuse ja kannatuse probleem.

Religioonipsühholoogia

Kursuse lõpetamisel õpilane:

- oskab näha religiooni rolli inimese elus ning tunneb varjatud religioossust;
- tunneb lihtsamaid religioonipsühholoogia uurimismeetodeid ning oskab mõnda neist rakendada;

- analüüsib näiteid tuues erinevate maailmavaadete mõju inimese elule nii positiivsetes kui ka probleemsetes ilmingutes; oskab nimetada religiooni individuaalse mõõtme tähtsamaid aspekte;
- mõistab, et religioossusel on erinev tähendus; religioossus väljendub erinevate inimeste jaoks ja erinevatel eluetappidel erineval viisil ning on seotud ajalooliste teguritega.

Õppesisu

Miks inimesed usuvad? Kuidas määratletakse usklikkust? Usuline kogemus ja selle mitmekesisus. Erinevad spiritualiteetid. Inimese religioosne areng.

Religioonisotsioloogia

Kursuse lõpetamisel õpilane:

- tunneb lihtsamaid religioonisotsioloogia uurimismeetodeid ning oskab mõnda neist rakendada;
- oskab näha religiooni ja kultuuri seoseid ning religiooni rolli ühiskonnaelus;
- analüüsib näiteid tuues erinevate maailmavaadete mõju ühiskonnaelule nii positiivsetes kui ka probleemsetes ilmingutes; oskab nimetada religiooni sotsiaalse mõõtme olulisemaid aspekte;
- analüüsib meedia mõju inimeste arusaamade kujundamisele religioonist;
- analüüsib religioossete konfliktide põhjusi; tunneb ära eelarvamusliku ja sildistava suhtumise; pakub võimalusi erinevate religioossete vaadetega inimeste dialoogiks ja koostööks;
- arutleb religioossete ja maailmavaateliste probleemide üle.

Õppesisu

Usu- ja südametunnistusevabadus. Religioon ja poliitika. Suhted eri religioonide vahel: koostöövõimalused, usulised konfliktid. Religioon ja majandus. Religioon ja meedia. Religioon ja kultuur. Religioon tänapäeval. Sekulariseerumine. Fundamentalism. Religiooni privatiseerumine. Pseudoreligioossed nähtused.

II kursus „Eesti usuline maastik”

Gümnaasiumi lõpetaja:

- iseloomustab Eesti usulisi olusid käsitletud ajastuil;
- teab Eesti usuelu reguleerivate peamiste õigusaktide põhisisu;
- tunneb religioonide klassifitseerimise viise ning analüüsib klassifitseerimisega kaasnevaid väärtushinnanguid;
- nimetab Eestis levinud suuremaid religioosseid liikumisi ning eristab suuremaid konfessioone ja usulisi rühmitusi:
 - tunneb Eestis levinud religioonide ja kirikute sümbolikat;
 - nimetab nende õpetuslikke põhiseisukohti ning võrdleb õpitud religioonide ja kristlike konfessioonide üldisi erinevusi ning sarnasusi;
 - võrdleb erinevate religioonide avaldumisvorme igapäevaelus;
- oskab näha religiooni rolli ühiskonnaelus ja inimsuhetes:
 - mõistab religiooni mõju ühiskonnale;
 - oskab oma tegevuses arvestada inimeste usulisi tõekspidamisi;

- suhtub erinevatesse usulistesse tõekspidamistesse lugupidavalt ja sallivalt, kuid vajaduse korral ka kriitiliselt; reflekteerib oma hoiakute ja suhtumiste üle enda omast erinevasse (usulisse või sekulaarsesse) maailmavaatesse;
- sõnastab oma maailmavaate põhijooni ning võrdleb enda maailmavaatelisi tõekspidamisi käsitletud usundite ja konfessioonide omadega.

Sissejuhatus ainekursusesse

Kursuse lõpetamisel õpilane:

- nimetab religiooni erinevaid dimensioone ja võrdleb erinevate distsipliinide koolkondade arusaamu religioonist;
- nimetab suuremaid konfessioone ning religioone Eestis ning võrdleb erinevate statistiliste numbrite saamise põhjusi;
- tunneb religioonide klassifitseerimise viise ning analüüsib klassifitseerimisega kaasnevaid väärtushinnanguid.

Õppesisu

Religiooni mõiste. Religiooni uurimise võimalusi. Eesti usuline kaart. Religioonide ja konfessioonide liigitamise probleeme.

Usuliste olude kujunemine Eestis

Kursuse lõpetamisel õpilane:

- iseloomustab käsitletud ajastute Eesti usulisi olusid, nimetades põhijooni ja erinevusi.

Õppesisu

Muinasaeg, ristiusustamine, reformatsioon, pietism ja ratsionalism, venestamine, Eesti Vabariigi aeg, Nõukogude okupatsioon, tänapäev.

Usud, konfessioonid ja usulised liitumised

Kursuse lõpetamisel õpilane:

- eristab Eestis levinud suuremaid konfessioone ja usulisi rühmitusi:
 - tunneb Eestis levinud religioonide ja kirikute sümboolikat;
 - nimetab nende õpetuslikke põhiseisukohti, võrdleb õpitud religioonide ja kristlike konfessioonide üldisi erinevusi ning sarnasusi;
 - võrdleb erinevate religioonide avaldumisvorme igapäevaelus (sealhulgas noorte elus);
- tunneb mittereligioossete maailmavaadete aluseid;
- tunneb kodukoha olulisemaid pühapaiku;
- analüüsib lihtsamaid religioosseid tekste;
- oskab näha religiooni rolli ühiskonnaelus ja inimsuhetes:
 - mõistab religiooni mõju ühiskonnale;
 - oskab oma tegevuses arvestada inimeste usulisi tõekspidamisi;
 - suhtub erinevatesse usulistesse tõekspidamistesse lugupidavalt ja sallivalt, kuid vajaduse korral ka kriitiliselt, reflekteerib oma hoiakute ja suhtumiste üle endast erinevasse (usulisse või sekulaarsesse) maailmavaatesse;
- sõnastab oma maailmavaate põhijooni ning võrdleb enda maailmavaatelisi tõekspidamisi käsitletud usundite ja konfessioonide omadega.

Õppesisu

Traditsioonilised kristlikud usulised ühendused Eestis: 1) roomakatoliku kirik, sh ukraina kreekakatoliku kogudus, õigeusu kirik, vanausulised; kloostrid; 2) luterlus, vennastekogudused; 3) baptism, metodism, adventism, nelipühilus.

Muud usulised ühendused ja liikumised Eestis: 1) taara- ja maausulised; 2) judaism; 3) islam; 4) budism; 5) hinduism (krišnaiidid); 6) Baha'i kogudused; 7) Jehoova tunnistajad, Viimse Aja Pühade Jeesuse Kristuse Kirik, Uusapostlik Kirik; 8) Armeenia kirik; 9) Elu Sõna kogudused, karismaatilised kirikud; 10) New Age; 11) muud.

Mittereligioossed maailmavaated Eestis: 1) ateism; 2) agnostitsism; 3) mitteusklikkus.

Ainekursuse kokkuvõte

Kursuse lõpetamisel õpilane:

- teab Eesti usuelu reguleerivaid peamisi õigusakte;
- koostab uurimuse ühest olulisest Eesti usulisest mõtlejast või kultuuritegelasest.

Õppesisu

Eesti usuelu korraldus, religioossus tänapäeva Eestis, sekulariseerumine. Olulisi usulisi mõtlejaid ja kultuuritegelasi Eestis (nt prohvet Maltsvet, Jakob Hurt, Johan Kõpp, paljasjalgne Tõnisson, piiskop Platon, Uku Masing, Arthur Võõbus, Toomas Paul, Ain Kalmus (Evald Mänd), Hugo Lepnurm, Jüri Arrak, Urmas Sisask, Arvo Pärt jne).